

Bruk av «Kvellomodellen» i barnevernets undersøkelse:

- *barnevernet som risikobarnevern eller som velferdsaktør -helsehjelp eller sosialt arbeid?*

Barnevernkonferansen 2015 Geiranger

Aud-Keila Bendiksen Kjær

aud-keila.b.kjar@uia.no

Studiens målsetting

- Målsettingen med studien er å utdype barnevernets begrunnelse for innføringen av Kvellomalen
- Samtidig å undersøke hvilke erfaringer som så langt foreligger
- Innsikt i hvordan barnevernet forstår sin oppgave og rolle er nyttig, og henger sammen med valg av arbeidsmetode (eller omvendt)
- Representerer «Kvellomodellen» et eget perspektiv i barnevernets arbeid??

Bakteppe

- Siden 2007 har den såkalte «Kvello-modellen» dannet en «trend» i undersøkelsesarbeidet i det kommunale barnevernet
- Barnevernet står i prinsippet fritt i hvordan de vil utforme dette arbeidet
- Barnevernets valg av arbeidsmetoder, deres fagforståelse, perspektiv og verdisyn, antas å påvirke hvordan arbeidet utføres i enkeltsaker
- Gir valg av arbeidsmetoder implikasjoner for i hvilken retning barnevernet beveger seg i?

Sentralt i barnevernets oppgaver, bvl §1-1 Lovens formål

« – å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid»

>intervensjon på individnivå

«- å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår»

>intervensjon på gruppenivå, ikke klientarbeid (sml § 4-4,1 og 2 ledd)

Hva er «Kvellomalen»?

- «Kvello-modellen» er ingen metode i seg selv
- Systematisk og noe omfattende mal som gir anvisning på hva man bør gjøre og hva man bør se etter i en barnevernsundersøkelse
- I fokus er helse, utvikling og fungering hos både foreldre og barn, og hvor en vektlegger informasjonsinnhenting fra bl.a. helsevesen
- Risikofaktorer for skjevutvikling er sentralt, samt beskyttelsesfaktorer som antas å redusere de negative effekter av risikofaktorer

Hva er «Kvellomalen» ?

- Modellen er inspirert av flere fagområder og teoretiske retninger
- Transaksjonsmodellen, slik den er formulert av Chandler og Sameroff, også nært knyttet er Bronfenbrenners bioøkologiske teori
- Her inkluderes genetikk, biologi, miljøforhold som omfatter samspill, men også infrastruktur og kommunikasjonskanaler, osv.
- Familiesystemteori er også tydelig i teorigrunnet
- Modellen er basert på elementer fra, psykologi, pedagogikk, psykiatri, sosiologi, sosialt arbeid og jus

Kritiske røster...

- "det er bedre med felles prosesser med familien i undersøkelsesfasen i en amøbeaktig form, enn med fastlagte manualer" (Uggerhøy 2011)
- Ønsker kritisk debatt om undersøkelser: Vibeke Samsonsen og Elisabeth Willumsen (Fontene forskning 2/2014)
- «*Er bruk av modellar tilstrekkelig for eit velfungerande barnevern?*» (Kari Søndena, Fontene forskning 1/2015)
- *Metoder for barnevernets undersøkelser- på tide med debatt* (Bente Nes Aadnesen, Fontene forskning 1/2015)
 - Finnes absolutt kunnskap?
 - Finnes en objektiv sannhet?
 - Kan man predikere risiko?
 - Er barnevernet kritisk til det teoretiske grunnlaget i Kvellos modell?

«Det å arbeide etter programmer bygger på en forutsetning om at menneskers behov kan kategoriseres og standardiseres.

Å ha tanker om at mennesker har like behov står i skarp kontrast til de mange individuelle og fleksible løsninger som må til for å dekke deres behov» (Angel, 2004).

- ulikhet i kunnskap/fagforståelse?
- ulikhet i syn på barnevernets oppgave?

Kontroversen kan ses på som et uttrykk for en vanskelig balansegang og uklar målsetting-

- mellom intervensjon og forebygging
- mellom myndighetsutøvelse og empowerment
- mellom sosialt arbeid og helse

Statusrapport om barnevernets undersøkelsesarbeid – 2014 UiT (Vis et al. RKBU Nord, Midt, Vest og Sør-Øst)

- Konklusjoner:
 - Kvellomalen anvendes av 58% av tjenestene
 - Fagtekst 10 %
 - Egenutviklede maler 36%
- Barnevernledere er i all hovedsak positive (85 %)
- Det etterspørres et nasjonalt system for hvordan undersøkelsesarbeid skal gjøres
- En myte at det er stor motstand i fagmiljøene til økt standardisering og styring av arbeidsprosesser knyttet til barnevernundersøkelser

Studien

- En survey som viser erfaringer med Kvellomalen
- Kvantitativ og kvalitativ studie
 - survey pluss fokusgruppeintervju
- Data fra 101 kommuner, pluss to interkommunale samarbeid. Noenlunde jevn spredning geografisk og størrelse
- 503 mottatte svar
- 5 fokusgrupper («best practice»), pluss en «kontrollgruppe» (Neste artikkel)

	Nei	Ja	Hvis Ja, Hvor mange ganger har du brukt hele malen?	Hvis Ja, Hvor mange ganger har du brukt deler av malen?
Har du brukt Kvello-malen helt eller delvis?	39 %	61 %	2,0	3,0
Svarprosent	97 %		68 %	77 %

	N	Min.	Max.	Gj.snitt	Std. avvik
Malens totale relevans for undersøkelser av god kvalitet	375	4	9	8,1	1,0

Fremmer malen riktig informasjon?

	N	Min.	Max.	Gj.snitt	Std. avvik
Fremmer malen riktig info. om boligforhold og økonomi	305	2	9	7,3	1,6
Fremmer malen riktig info. om livslinje og sosialt nettverkskart	316	3	9	7,9	1,3
Fremmer malen riktig info. om somatisk/psykisk helse	318	4	9	8	1,1
Fremmer malen riktig info. om belastninger risiko beskyttelse	326	4	9	8,5	0,8
Fremmer malen riktig info. om hjelpetiltak	314	1	9	7,9	1,3
Fremmer malen riktig info. om generell familiefungering	312	4	9	8	1,1
Fremmer malen riktig info. ved interaksjonen mellom barn foreldre	299	4	9	8,2	1
Sum total	2190	1	9	8	1,2

Malens nytteverdi	N	Ja	% Ja
Har malen vært nyttig på annen måte	334	318	95,2
Skafter malen ny info	295	278	94,2
Vil du fortsette å benytte malen *	387	340	87,9
Vil bruk av malen påvirke valg av tiltak *	394	321	81,5

Når skal malen brukes ?

	Antall	%
I alle saker	84	44,0
Ved behov	71	37,0
I de tyngste sakene	35	18,0
Total	190	100,0

Forskjell med og uten malen (kvalitative svar)

Kommentarer	Antall
Gir mer systematikk/struktur, og er grundigere	100
Gir bedre oversikt, bedre vurderinger og refleksjon	44
Gir bedre observasjoner og en blir mer bevisst hva en ser etter	30
Mer fokusert undersøkelse og omsorgssituasjonen blir tydeligere	22
Gir et bedre, mer faglig og grundig analyse og beslutningsgrunnlag	24
Mer sikker og presis	7
Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer blir tydeligere	7
Antall avgitte svar	329

Forskjell med og uten mal

Total	503	100,0
Antall besvarelser	329	65,4
Missing	174	34,6
Gir mer systematikk/struktur, og er grundigere	100	
Gir bedre oversikt, vurderinger og refleksjon	44	
Gir bedre observasjoner og en blir mer bevisst hva en ser etter	30	
Mer fokusert undersøkelse og omsorgssituasjonen blir tydeligere	22	
Gir et bedre, mer faglig og grundig analyse og beslutningsgrunnlag	24	
Mer sikker og presis	7	
Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer blir tydeligere	7	

Hvorfor nyttig til andre formål

	Antall svar	%
Grundig/ systematisk/strukturert/oversiktlig/ effektiviser/tydelig/ konkret	161	56,3
God faglig innhold/ oppdatering faglig	33	11,5
Som sjekklister	25	8,7
Brukt til bevisstgjøring	21	7,3
Benyttes i tiltaksarbeidet	15	5,2
Viktig i kommunikasjon med andre	8	2,8
Brukt i undervisning/ veiledning	5	1,7
Brukt til å gå igjennom gamle saker	3	1,0
Brukt i undervisning/ veiledning	3	1,0
Lett å få kjennskap til sak via journal	2	0,7
Gir et begrepsapparat som kan benyttes	2	0,7
Brukt til fylkesnemndsak	2	0,7
God i vanskelige saker	2	0,7
Ser tydelige mønstre, ofte mere negativt en antatt	1	0,3
Som generell retningslinje i barnevernet	1	0,3
Brukt i mottaksarbeid	1	0,3
Brukt som undersøkelses rapport	1	0,3
Total	286	100,0

Enkeltutsagn

- Kvellomalen er nyttig for å kommunisere omsorgsvikt til andre (f.eks som en begrunnelse for foreldre og samfunn)
- Kvellomalen danner grunnlag for kontinuerlig forbedring gjennom systematisk analysearbeid og forskning
- Kvellomalen operasjonaliserer omsorgsbegrepet, og tydeliggjør vurderinger, samt diskusjon og uenighet rundt dette.

Om effektivitet

- Det mest negative funnet går på at en «Kvellundersøkelse» oppleves ressurs og tidkrevende.
- Fem kommentarer er knyttet til at den er for omfattende og tidkrevende, og sju kommentarer omhandler at det behøves mer trening og kompetanse for å beherske metoden.

- På den annen side hevder andre imidlertid at:
 - *Undersøkelsen dokumenters godt slik at ny saksbehandler fort kan sette seg inn i saken*
 - *Når man blir vant til metodikken går det fortere*
 - *Når man gjør grundig arbeid fra starten, vil man spare inn tid i en sak med stadig nye momenter*

Andre fordeler

“Vi blir bedre på å definere hensikten med det vi gjør, og da blir vi tryggere i vår rolle. Vi møter foreldrene på en tryggere måte”

Tidlig intervensjon

«Vi slipper så mange gjengangere i undersøkelsene, vi kan i større grad fange dem opp i første undersøkelse»

«Vi slipper en del endeløse undersøkelser»

«Når vi gjør grundigere arbeid med en gang, slipper vi den prosessen vi ofte har, vi henlegger en undersøkelse for å vente på ny melding og så undersøke igjen, kanskje flere ganger før vi får nok til å tenke at vi har en sak»

Hovedfunn:

- Utvalget er gjennomgående svært positive i sin evaluering og vurdering av Kvellomalen, både opplevd nytteverdi og vurdert relevans gis svært høy skåre
- Utvalget mener at den også har stor verdi for flere områder innen barnevernet enn undersøkelser konkret
- Over 80 % som har avgitt svar mener at malen vil påvirke valg av tiltak
- «Kvellomalen» antas å være mest egnet når BV søker å beskytte barn som allerede er utsatt for risiko – dette kan assosieres med et helseperspektiv jfr bvl § 1-1

Diskusjon

- Utgangspunkt: hva er hensikten med undersøkelsen?
 - > Bvl § 1-1, § 4-3 og § 4-4, 2 ledd

Beskytte barn mot skjevutvikling og helseskade, når barn på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlige behov for det, - åpne undersøkelse når det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak.

- > diagnostisering og standardisere >HELSE -risiko
- > å løse sosiale problemer >SOSIALT ARBEID -velferd

Er barnevernundersøkelsen et sted midt i mellom?

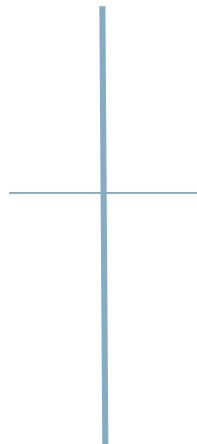
Et enten -eller, eller et både –og??

- Er risikobarnevern vs velferdsbarnevern to ulike nivå av bekymring?

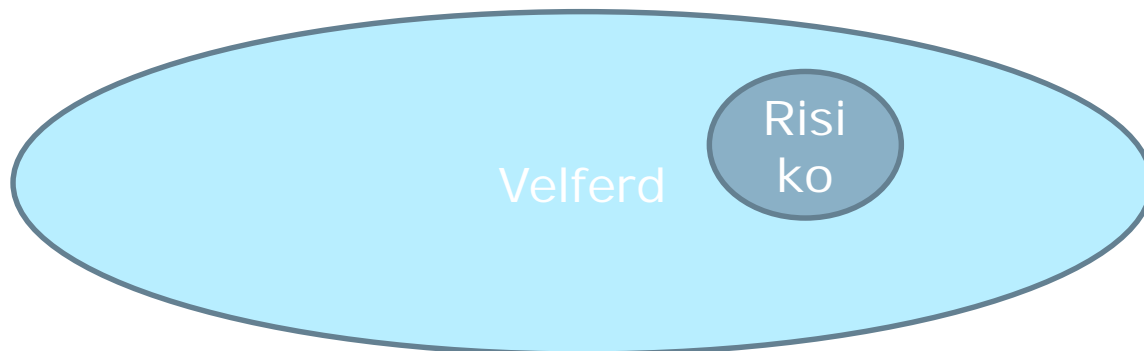
• risiko

• velferd

Eller er det mer slik at det ene omslutter det andre?

«Det nye barnevernet»

*-funnene her viser at barnevernet er blitt i sterk grad en familieorientert tjeneste hvor **bare et mindretall** blant familiene som til enhver tid har befatning med barnevernet **er preget av akutt risiko for barna**, omsorgssvikt eller avvikende asosial atferd hos barn. Barnevernet har i størst grad her forholdt seg til familienes velferdsbehov (Fauske et al 2009).*

En utvikling av barnevernet i retning av et velfersbarnevern kan derfor sies å være en del av det såkalte moderne barnevernet.

Sosialfaglig vs juridisk logikk

- Komplekse og vanskelige vurderinger, bruk av skjønn
- Terskelvurdering i loven: ja eller nei (jfr bvl. §4-3 og §4-4)
- Juridisk logikk: Hva er saken, hva er de faktiske forhold? Er lovens vilkår innfridd? (særlige behov)
- Sosialfaglig/barnevernfaglig logikk: Hvordan kan vi komme i posisjon for best å hjelpe (..på tross av loven?)

Sosialfaglig vs helsefaglig logikk?

- Hva ligger bak omsorgssvikt?
 - Fattigdom
 - Konflikt
 - Rus
 - Psykiatri
 - Lave evner
- Hva fører det til hos barnet?
 - Kan det skade deres helse og utvikling? jfr § 1-1, § 4-3, 1I, §4-4,2I
 - Hvis ja > barnevern
 - Hvis nei > ikke barnevern

- Har vi en historisk begrunnelse,- mer enn en faglig begrunnelse, for den faglige plasseringen av barnevernet som en del av sosialt arbeid?

Hvordan kan resultatene forstås?

- Den positive holdningen kan i seg selv tolkes i retning av at barnevernet opplever at Kvellomalen dekker et behov i forhold til de mange og vanskelige oppgavene som skal løses (helse foran sosialt arbeid??)
- Barnevernet har en forventning om å heve kvaliteten på arbeidet v/ «Kvellomalen»
- Kvellomalen forventes å svare på et behov for større grad av systematikk i undersøkelsesarbeidet
- Barnevernet er villig til å tydeliggjøre sin rolle som myndighetsutøver

Analyse

- De videre analysen indikerer en retning
- «Kvellomodellen» er forutsatt å være mest egnet for når barnevernet søker å beskytte barn som allerede er utsatt for risiko (risikobarnevernet). Resultatene tyder på en dreining fra tyngde på velferdsbarnevernet til tyngde på risikobarnevernet.
- En slik dreining indikerer også en endring hvor andre fagfelt enn sosialfag blir mer nødvendig (psykologi, psykiatri, nevro). Dette kan innebære en generell kompetansedreining, men er tidlig å slå fast.

Hvordan forstå resultatene

- i lys av barnevernet som risikobarnevern eller velferdsaktør?

Betydningen av forebygging, frivillighet og Empowerment ?

Er Kvellomalen et uttrykk for at det ikke er noe -enten eller, men et -både og?

- Vi trenger både å fokusere problemer og diagnoser i barnevernet, og samtidig ha et blikk for barnets og familienes iboende styrker og ressurser
- Dette er kjent og akseptert tankegods i klinisk psykologi og sikkert i helsevesen generelt , - og i sosialt arbeid?
- Helsetenking **vs** sosialt arbeid, eller helsetenking **og** sosialt arbeid?

Konklusjon

- «Kvellomodellen» representerer et perspektiv som vektlegger risikobarnevern
 - > praksisfeltets reaksjon på et velferdsbarnevern?
 - > kontroversen tyder på at modellen representerer et eget perspektiv
- Vilkåret «særlige behov» fordrer håndtering av kompleks og stor informasjonsmengde > behov for systematikk
- Barnevernet ser ut for å strekke seg ut av sitt fag og inn i psykologien og psykiatrien
- Dette kan innebære en erkjennelse i fagfeltet at barnevernet trenger andre kunnskaper og fremgangsmåter for å løse sine oppgaver enn de sosialfaglige